

GOSPODARSKI LIST

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Viljem Dominko.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celi pòli; udje c. kr. kmetijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. 2.

V Gorici 28. februarja 1893.

Leto XII.

VABILO

na skupno naročbo zmletega žvepla.

Podpisano c. kr. kmetijsko društvo vabi svoje člane in druge trtorejce naše dežele, da se deležé skupne naročbe na zmleto, dvakrat očiščeno rimsko žveplo prve vrste, katero bo dobiti po naslednjih pogojih :

1. Cena blaga, katero se izroči v magacinu v Gorici v žakljih po 50 kilogramov, je 3 gl. 50 kr. za vsaki žakelj brez vseh drugih stroškov.

2. Blago se izroči v prvi polovici meseca maja t. l.

3. Pri naročbi je plačati za vsaki žakelj po 50 kilogr. jeden goldinar varščine.

4. Naročila se bodo sprejemala do poldné 8. aprila t. l.

5. Blago bo treba prevzeti in kupno ceno plačati vsaj v 14 dneh po prejetem naznanilu, da se ima po isto priti. Kdor v tem

času ne pride po blago, zgubi plačano varščino, katera pojde v korist prihodnji naročbi.

C. kr. kmetijsko društvo.

V Gorici dné 24. februarja 1893.

Predsednik:

CORONINI.

ŠKROPLJENJE TRT PO NOVIH SKUŠNJAH.

Da smo že kacic 15 let imeli slabe vinske letine, krive so bile razne elementarne nezgode, pa tudi razne bolezni, katere proučujemo mnoge gljivice. Gotovo je, da je ravno peronospora mej vsemi gljivicami trti največ škodovala in tako manjšala vinogradnikom navadne dohodke. — Po mnogih skušnjah z raznimi sredstvi zvedelo se je tudi za plavi vitrijol ali modro galico, katera je zoper strupeno roso gotovo sredstvo, naj jo rabimo že tako ali tako.

V prvem času priporočali so, naj škropimo trte z rastoplino galice v vodi brez vsake druge primesi; pozneje se je dognalo, da je boljše primešati raztoplino galice tudi primerno množino apna, kar je gotovo že slehernemu vinogradniku znano, in odveč bi bilo danes o tem natančneje razpravljati. Tudi tako zvano sredstvo „azurin“ pokazalo se je koristno; a med vsemi sredstvi, kolikor sem jih po svetu videl in sam skusil, je mešanica modre galice in navadne sode, katero je v vsaki miredilnici (drogeriji) dobiti, najizdatniše.

Pripravi se to prav enostavno. Vzame se na 100 litrov vode 2 $\frac{1}{2}$ (dva in pol) klgr. sode in 2 (dva) klgr. modre galice. Raztopi se vsako posebej v primerni množini vode. Vlije se potem v pripravljeno posodo najprvo raztoplina sode in sodi primeša se raztoplina modre galice. Paziti je treba na to, da se nikdar raztopljena soda ne vlije na vitrijol, ampak vedno vitrijol v posodo, kjer je soda raztopljena.

Res je, da stane soda par novcev več, nego apno, dobiček pa je v tem, da se mnogo časa prihrani pri škropljenju, ker ni treba

mešanice nikdar precejati, in tudi škropilnica se nikdar ne zatakne, tedaj tudi prašnica ni v nevarnosti, da bi se pokvarila, ker je ni treba nikdar popravljati, odvijati, vanjo pihati ali celo vrtati.

Tudi lažje je škropilnico voditi, kakor če škropiš z apnenim beležem, in praši ti tekočino, kakor čisto vodo. Mešanica modre galice in sode se tudi boljše prime listja in boljše drži nego tekočina iz modre galice in apna.

Gledé na to, da so bile v Komnu in gotovo na vsem Primorskem najlepše trte one, koje smo škropili z modro galico in sodo, dalje gledé na lažje delo pri škropljenju, in kakor opisano, ob enem tudi na prihranitev jako drazega časa, upati je, da bode marsikedo skusil v tekočem letu ravnokar omenjeni način škropljenja, za kar mu ne bode žal, in prepričan sem, da te metode nikedar več ne opusti.

Al. Štrekelj.

Komen, 30. januarja 1893.

KAINIT, UMETNO GNOJILO.

(pisal Fr. Matijašič)

Glasom naznanila visokega c. k. ministerstva za poljedelstvo bode se od 15. septembra 1892 počenši, pri c. k. oskrbništvu soline v Kalaszu, v Galiciji, prodajal semlet kainit, z zajamčeno vsebino 10 % čistega kalija, loko magacina, nezatovorjen po 1 gl. za 100 klgr. gospodarjem, kateri imajo pravico za dobavo.

Koleka prosta naročila naj se naravnost predlože imenovanemu oskrbništvu soline. Prosilci pa morajo pravico za dobavo izkazati s certifikatom, kterega dobé pri dotičnem c. k. okrajnem glavarstvu na podlagi s posestnimi polami izkazanega posestva. Dotičnik se pa mora v svoji vlogi na gori napomenjeno oskrbništvu zavezati, da dobljenega kainita ne bo porabil za kaj družega, nego samo kot gnojilo ne lastnem posestvu, ter da tega gnojila ne bo oddajal nikomur. Navedeni pogoji veljajo isto tako za gospodarska društva.

„Kaj pa je to kainit?“ vprašal bode marsikteri izmed naših kmetov. To ter njega različno porabo razložiti je namen naslednjim

vrsticam. Kainit je solnasta tvarina, ter mleta skoraj celo bela. Če nam pomanjkuje organskega, živalskega gnoja, moremo kainit rabiti kot pomožni gnoj. S tem pa ni rečeno, da nam more kainit živalski gnoj popolnoma in vselej nadomeščati! Živalskemu gnoju ostane tudi naprej prvo mesto med gnojili. Kainit in sploh vsa umetna gnojila, katerih imenitnejša snov je kalij, služijo nam za gnojenje rastlin, ktere potrebujejo v večji meri kalija. Ker pa imamo takih rastlin v poljedelstvu, na travnikih, v sadnem in zelenjadnem vrtu, ter v vinogradu, tedaj hočemo v naslednjem izpregovoriti nekoliko besedij.

I. O gnojenju s kainitom gledé različnih rastlin.

Za ozimino moremo s kainitom gnojiti, bodi si na praho ali pa, ako imamo deteljo, fižol i. t. d. za podoranje, podorjemo ob enem tudi na te raztreseni kainit. Za jarino je najbolje, da se kainit v jeseni pred setvijo raztrese in podorje. Repa in krompir potrebujeta posebno tedaj v gnoju mnogo kalija, ako je bilo gnojenje z živalskim gnojem preslabo; tedaj se mora s kainitom pomagati, pa tudi v takem slučaju se naj kainit že nekaj časa pred sejanjem, oziroma pred sajenjem potrese.

S kainitom gnojiti je, razen že imenovanih, še posebno dobro naslednjim rastlinam: zelju, lanu, detelji, sočivju, hmelju ter vinski trti. — Za travnike je najbolje kainit pomešati v mešanico (kompost) in kot takega uporabiti. Isto velja za sadno drevje in za vinograde.

Ako imamo očiščen kainit (tisti, ki se dobiva v Kaluszi, in o katerem smo do sedaj govorili, imenuje se surovi kainit), smemo ga trositi k setvi, ne da bi škodoval.

Znano je, da se pridelujejo gori imenovane kali-lačne rastline v primeroma različni zemlji. Ker pa tudi gledé na gnojenje s kainitom na korist tega gnojenja ni brez vpljiva, kako je dotična zemlja sestavljena, zato naj še tudi

II. o zemlji,

ktero nam je gnojiti s kainitom, izpregovorimo nekaj. Gledé njenih osnovnih delov poznavamo za obdelovanje sledečih vrst zemlje, namreč prodnato, peščeno, glinasto, ilovnato, apneno, laporno, že-

leznato (rudečo) in sprsteninsko. Te različne zemlje zahtevajo prvič različno pripravo za gnojenje s kainitom, drugič različne mere tega gnojila

V prvem slučaju nam velja izkušnja, da naj se kainit v vseh suhih zemljah, tedaj tudi v prodnati i. t. d. bolj ko mogoče rano pred setvijo, oziroma sajenjem podorje ali podkoplje, ker bi drugače mogel setvi in tudi nje daljnemu razvoju škoditi; to velja se posebno gledé ržene setve. V takem slučaju naj se tedaj kainit, kakor je spredaj povedano, že na praho potrese. Kainit je pa posebno za peščeno zemljo pripraven gnoj, in to tem bolj na mestu, čem lažja je taka zemlja. Glinasto zemljo in težko ilovico, za tem lapor v njega različnosti, dalje železnato in sprsteninsko zemljo velja isto tako s kainitom gnojiti, vendar je za take zemlje bolje, da se kainit z drugimi primernimi gnojili meša, za kar tudi

III. o mešanji kainita z drugimi gnojili

nekaj povemo. — Z ozirom na to uči izkušnja, da je gledé glinaste zemlje ter belih prsti (apuena in laporna zemlja), zatem za železnato in tudi težko ilovico priporočiti, da se takej zemlji daje poleg kainita tudi živo apno. Ako se zraven kainita rabijo tudi fosforna gnojila, tedaj se pri takem gnojenju pomnožijo ne samo pridelki zrnja, temveč tudi slame več priraste. Ne sme se pa pozabiti, da tako gnojenje, kakor sploh gnojenje z umetnimi gnojili pospešuje tudi plevelno rast.

Vendar, ako se le malo potrudimo ter plevel zatiramo, je nasledek vsemu temu vselej ta, da s cenim gnojenjem, katero nam vmogoči kainit, trud in troške za mnogo premaguje uspeh.

Že prej smo opomnili, da je gnojenje s kainitom, posebno v peščeni zemlji, zelo koristno. To je pa še boljše, če kainitu pridamo fosfornih gnojil. Razen do sedaj napomenjenih zemelj moremo pa z dobičkom gnojiti tudi sprsteninsko zemljo s kainitom.

Kakor v vsaki zemlji, ravna se pa množina kainita tudi v tej po tem, kako rastlino nam je gnojiti t. j. ena rastlina zahteva več, druga manjšo množino. Za vsako rastlino v različnih razmerah, v katerih se goji, pa te mere tukaj zapisati, zavédlo bi nas predaleč; namen teh črtic je le, kmetovalce opozoriti na to, ujim do sedaj

morebiti še nepoznano gnojilo, ter v obče naznačiti tudi njega uporabo.

Gledé na mešanje kainita z drugimi gnojili naj še k sklepu omenimo, da bi se mu fosforna gnojila naj vsikdar primetnila. Vendar se te zmesi sme le toliko naenkrat napraviti, kolikor se je more v 24 urah porabiti; če jo pa dalje časa pustimo skupaj ležati, postane zmes trda, ter jo je potem težko rabiti, pa tudi pokvari se lahko. Zmes se pa napravi najbolje na sledeči način:

Na tla se vsiplje kainit ter malo poškropi. Zatem se vsiplje naj fosforno gnojilo, a slednjič se vse z lopato dobro premeša. Da se dá zmes bolje in enakomerno zmešati, bodi priporočeno, da se zmeša tudi nekoliko suhe zemlje vmes. Gnojilo, kteremu je primešano nekoliko zemlje, more se raztrošati celo pri močnejem vetru, ne da bi ga veter zanašal.

Preostaja nam še, da tudi

IV. o meri,

ktera je za različne zemlje in različne zmesi potrebna, nekaj povemo. Po tem, kako se je dotična zemlja do sedaj gnojila, ter z ozirom na to, potrebuje-li dotična rastlina več ali manj kalija, daje se 2-6, srednje, tedaj štiri metriške cente kainita za hektar, toraj na oral tri metriške cente. Travnikom se daje 3-6, srednje 4 $\frac{1}{2}$ metriških centov kainita, mešanim z 4-8, srednje 6 metriških centov fosfatnega gnojila za hektar.

Kainit stori zemljo vezivno in vododržno, kar razjasnuje njega vrednost za peščene in sploh lahke zemlje. Vrh tega je pa še prevažna gnojilna snov kalij — v kainitu najcenejša.

Kainit se pa še more na drug način porabiti, namreč

V. za steljo.

Ta poraba je zategavoljo priporočila vredna, ker se na ta način kainit v zemlji najbolje razdeli. Za steljo daje se za vsako odraščeno živinče $\frac{1}{2}$ klgr. kainita; mora se pa pri tem skrbeti za to, da tudi gnojnica ne odteka.

Kainit se pa poleg tega rabi tudi za ohranjenje gnoja tedaj, ako moramo istega dolgo časa ležati pustiti; kainit namreč zabrani

prehitro gnjilobo gnoja ter veže vrednejšo snov gnoja : amonijak, in mu ne da uhajati. — Vendar ne smemo gnoja premočno potrošati s kainitom, drugače nam tudi na polju — v zemlji — ne bi hotel strohneti, ter bi bil zastoj.

Gledé stelje kainita v hlevu je pa zapomniti, da se mora kainit na tla potresti; čez-nj se potem še daje druga stelja. Kainit bi namreč živini škodoval, če bi morala samo na njem ležati. Sosebno kravam škoduje na vimenu, pa tudi drugi živini vmeči parklje in kopita. Mora se tedaj v hlevu varno ž njim ravnati, a vozni živini je najbolje, da se stelje druga stelja brez kainita. Za steljo se more kainit tudi s fosfati ali z gipsom mešati, vendar to ni neobhodno potrebno, ter omenimo to le mimogrede.

Zakaj smo pisali vse to o kainitu? Poznamo dobro naše kmetovalce, ter vemo, da njim je žal, da le malo hasni vsak pouk gledé gospodarstva, a najmanj morebiti o gospodarstvu z gnojem, čeravno je pri umnem gospodarstvu gnojišče kmetu prava kasa. Težko je, gospodarju, ki spušča gnojnico v klanjec, govoriti o gospodarstvu z gnojem.

Vendar kljub slabim uspehom našega pouka govorili smo o tej dragi gospodarski stroki, ker se včasih naleti še vendar kdo, kateri take nasvete — sebi na korist — uboga.

Sosebno se nam je pa zdelo potrebno, opozoriti kmetovalce na kainit, ker je to zelo važno pa ceno gnojilo. V času, ko se razširja trtna uš dalje in dalje, ko ta mrčes pokončuje vinograd za vinogradom — važen ja vsak pouk, kateri meri na poboljšanje ktere si bodi gospodarske stroke, ker se s poboljšanjem kulture povzdigajo tudi doneski iste.

Večje važnosti je gnojilo, o katerem smo danes govorili, za trtorejce, in to še posebej za tiste, kateri svoje okužene vinograde zasajajo z ameriškimi trtami. Te trte zahtevajo ne samo dobro obdelane zemlje, temveč ona mora biti tudi dobro gnojena. K temu bi pa vtegnilo marsikteremu gospodarju pomanjkovati gnoja. V današnjem pouku dan mu je navod, kako si more hlevski gnoj poboljšati, oziroma pomnožiti, dan mu je dalje navod, kako more za eno, dve leti nadestiti živalski gnoj s kainitom i. t. d. gledé njiv in travnikov, oziroma tudi gledé sadnega drevja, da si pri tem prvega prihrani za drugo; pokazali smo mu sledujoč tudi, kako mora za nekoliko let gnojiti svoj vinograd brez vsega živalskega

gnoja s kainitom in dometki. Želimo tedaj v interesu posebno naše, do sedaj imenitne vinoreje, da se kmetovalci v gori navedenih slučajih spominjajo naših nasvetov.

„Slovenski gospodar“.

O pritlikavih drevesih.

Pritlikovec je drevo, katero je največ 4 metre visoko. Sad teh dreves ni nikakor manjši, nego oni visoko debelnatih dreves, ampak ravno narobe, na pritlikovcih je mogoče vzgojiti najlepši in najbolj žlahten sad, kateri je od sadu pridelanega na visokem deblu celo lepši in boljši.

Razen tega rodè tudi pritlikovci veliko poprej in več, nego visoko debelnata drevesa, mnogokrat že celo v petem letu. Ako gojimo pritlikovce, dobimo od vrta prav lahko lep dohodek; zato storimo prav, ako se poslužujemo tudi take drevesne vzgoje.

Ako hočemo vzgojiti pritlikovcev, treba je v prvi vrsti izgojiti si podlage, koje rasto šibko, pritlično in v obliki grma; take podlage so:

Divjaki jablan in hrušk, kateri so v drevesnici in le slabo poganjajo in niso sposobni za vzgojo visoko debelnatih dreves; pritlikovci takih divjakov rasto vendar še krepko in pričnejo bolj pozno roditi, dosežejo pa visoko starost.

Druge podlage pritlikovcem so:

Kutina (*Cydonia vulgaris*), beli trn (*Crataegus oxycantha*), jerebika (*Sorbus aucuparia*), Ivanček (*Pyrus malus praecox*), paradiznik ali docin (*Pyrus malus frutescens*), mandelj (*Omygdalus communis*), črni trn (*Prunus spinosa*).

Vse te podlage izgojujemo si lahko iz semena; razen tega pomnožujemo jih tudi s potaknjenci ali pa z grebeničenjem, kakor kutino, paradiznik in Ivanček.

O pomnožitvi dreves sé semenom nočem danes tu razpravljati; bolj važno se mi pa zdi, ker je prvo že več ali manj vsakemu znano, da opišem, predno govorim dalje o sposobnih vrstah za pritlikovce, način pomnoževanja s potaknjenci in grebeničenjem.

Izmed prej navedenih podlag pomnožujemo s potaknjenci kutino. Vrši se pa to tako. Da bomo imeli vsako leto dovelj mladik kutine, nasaditi moramo nekoliko kutin stalno. Posadimo jih na primeren prostor na vrtu in sicer v podobi čveterokota po 50 cm. Vsako leto obrežimo jih tik zemlje. Da bodo čvrsto rastle, prerahljajmo zemljo pred sajenjem globoko in gnojimo jim večkrat. Zgodaj spomladi, ko kutina še ne poganja, obrežemo jo toraj tik zemlje. Mladike, koje smo tako zadobili, razrežemo potem in sicer na koščke 20 cm., zgorej in spodej z enim popkom. Na spodnjem koncu odrežemo mladiko vselej tik popka in sicer z nožem. Na gornjem koncu odrežemo pa poševno nad popkom.

Tako pripravljene potaknjence kutin je najbolje, da potaknemo precej v zemljo. Lešice, na ktere sadimo potaknjence, naj ne bodo puste, ampak naj bode zemlja gnojna. Potem prekopajmo zemljo 20-25 cm. globoko in jo poravnajmo. Napnimo potem čez lešico vrvico in sicer počez, ter narejajmo s klinom 20 cm. globoke in drugo od druge za dlan široko oddaljene poševne luknje. V vsako luknjo vtaknemo en potaknjence in sicer tako, da gleda le gornji popek iz zemlje; potem moramo zemljo krog vsakega potaknjenca nekoliko pritlačiti. V poletnem času moramo jih večkrat opleti in če je suša, tudi zalivati. Na tem prostoru ostanejo dve leti, požlahtnimo jih potem po zimi v roki, in presadimo v drevesnico, ali pa še le presajene v drevesnico na mestu požlahtnimo po leti na oko.

Kutino pomnožujemo pa tudi lahko z grebenicami in sicer tako: Grm obrežemo spomladi tik zemlje, ta požene potem močno in napravi mnogo mladik. V prihodnji spomladi obsujemo mladike ali jih obkupčamo z rodovitno rahlo zemljo. Mladike napravijo v taki zemlji kmalu korenine, posebno če smo jih zalivali o suši. Tako obsute pustimo rajše dve leti, odsujemo potem zemljo, odrežemo jih od debla in presadimo.

Poslužujemo se pa tudi lahko družega načina. Spomladi izkopljemo krog grma, kterege smo prejšnje leto obrezali tik zemlje, plitve jarčke, sključimo potem prav polagoma mladike k tlam in jih pritrdimo v jarčke z lesenimi kljukami, tako da ostanejo v isti legi.

Potem zasujemo jih z rodovitno, rahlo zemljo. Da se mladike rajše ukorenijo, ovijmo jih na onem mestu nekoliko, ktero pride

v zemljo. Po enem ali dveh letih ko so se grebenice dobro ukorenile, odrežemo jih in izkopljemo ter presadimo.

Ivančke, koji služijo za izgojo jabolčnih pritlikovcev, posadimo prav tako kot kutine na stalno mesto. Ne obrezujemo jih pa vsako leto tik zemlje, ampak pustimo, da prostovoljno rastejo in odrezavamo od korenininega vratu uže ukorenjene mladike, ktere potem še le pikiramo, ali pa jih v roki požlahnjene presajamo v drevesnico.

Potem, ko smo izgojili dovolj močnih podlag bodisi si iz semen, s potaknjenci ali pa z grebeničenjem, požlahnimo jih s prej omenjenimi sadnimi plemeni: najbolje storimo, če jih na stalnem mestu v drevesnici požlahnimo po leti na oko in sicer tik zemlje. Ako smo požlahnili na te podlage, ostala bodo drevesa le pritlična.

Na šibko rastoče divjako hrušk in na kutino, le malo kedaj na beli trn in jerebiko, pocepimo žlahtne vrste hrušk.

Na šibko rastoče jabolčne divjake in na paradižnike ter ivančke pocepimo žlahtne vrste jabolk.

Na mandelj pocepimo v gorkih krajih breskve.

Na črni trn pocepimo v mrzlejših krajih marelice in breskve.

Ni pa vse eno, kakošne vrste jabolk, hrušk in t. d. pocepimo na prej omenjene podlage; če hočemo, da bode drevo dobro uspevalo, treba je, da je podlaga in vrsta, koju na to pocepimo, enaka v rašči; toraj nikar ne cepimo krepko rastoče vrste hrušk na šibko rastočo in pritlikavo kutino. Sledeče vrste hrušk in jabolk so za izgojo pritlikovcev sposobne in jih tudi priporočamo:

Hruške: 1. Kapiamontska jesenska malsenka, 2. Klajzgovka, 3. Kolomova jesenska maslenka, 4. Dilovka, 5. Rujava jesenska maslenka, 6. Žlahtna Lojzika, 7. Vojvodinja angulemska, 8. Nprecentljiva Charneu, 9. Marija Lojza, 10. Napoleonka, 11. Štedljivka, 12. Jodonjska, 13. Bela jes. maslenka, 14. Viljemovka, 15. Zimska dekanka, 16. Hardenpontovka.

Jabolka: 1. Ananasov kosmač, 2. Zlatač, 3. Karmelitanec, 4. Moškatovka, 5. Oberdikov kosmač, 6. Orlejanski kosmač, 7. Kanadski kosmač (pariški ramborov kosmač), 8. Beli zimski kalvil, 9. Zimska zlata parmena, 10. Virginjski rožček.

Daljno oskrbavanje pritlikovcev zavisi od oblike, po kateri jih mislimo izgojevati. O tem o priložnosti kaj več.

TOPINAMBUR.

(*Helianthus tuberosus*).

Topinambur, tudi papeževa repica imenovan, dobili smo v Evropo iz južne Amerike. Njeno podzemeljsko steblo so gomolji, kateri imajo obliko hruške in so užitni. Rastlina prestaja pri nas tudi zimo in je kot kmetijska rastlina za peščene zemlje jako pomembna. Naši kmetovalci te rastline še prav ne obravnavajo. Koliko je praznih peščenih njiv, ktere bi posajene s to rastlino vsaj nekaj donšale.

Če uspeva v taki zemlji krompir, potem ni govoriti o njej, vendar pa tedaj, če pomanjkuje gnoja, delavnih in vprežnih moči, tam je topinambur na pravem mestu, kajti ta rastlina ne zahteva skoraj nikakega oskrbovanja; gomolje izkopavamo lahko pozno jeseni, po zimi in še celo stoprv zgodaj spomladi; pustimo jih pa tudi lahko koncem enega leta v zemlji in jih izkopavamo toraj še le vsako drugo leto, potem bode pa pridelek podvojen. Zelišče in stebela porabimo tudi kot krmo ovcam, ali pa tudi za kurjavo. Kot prikuha, napravljen enako, kakor pripravljamo kolerabe, je mnogim prav priljubljen, ker ima nekak okus po artičokih.

Ta rastlina potrebuje malo gnoja. Gomolje posadimo zgodaj spomladi ali pa celo ože jeseni in sicer 30 cm. narazen in 10-15. globoko. Ko smo vtaknili v luknjo gomolj, zateptamo nekoliko zemljo, s katero smo ga pokrili.

Z ozirom na sestavo in dobroto zemlje sadimo gomolje globokeje ali pa plitveje, bolj skupaj ali bolj narazen.

Nasadbo pripuščamo lahko popolnem naravi, in nimamo dalje skoraj bi rekel, nikakega dela ž njo. Plevel pod rastlinami ne more rasti, ali če se pokaže, se tudi kmalu zaduši; vendar bi bilo pa napačno, ko bi ne pleli in prepustili rastlinam, da se same branijo. Gomolji dozorevajo jeseni; a pustimo jih v zemlji, in jih izkopavamo še le tedaj, ko jih mislimo porabiti in še takrat izkopljimo jih, kolikor jih rabimo, drugi naj pa ostanejo v zemlji, kjer se bolje ohranijo, nego v kleti.

POKLADAJMO ŽIVINI SOLI.

Gladka, kakor jegulja, čista mora biti, ko stoji in leži, namreč, tvoja krava. Snaga je pol krme. Vzemi česalo in ščet in osnaži kravi kožo, osnaži jo blata in prahu, očisti jej staro dlako in luske, kakor snažiš konja. Živinče te bo prijazno gledalo in te celo lizalo, ostalo bode zdravo, dalo ti bode dobrega mleka, iz kterega napraviš dober sir in masio. Ne pozabi pa tudi nikedar na skrb notranjih organov, krmi dobro in dovoljno, kajti krava pri gobcu molze. Krme pokladajo pravi živinorejci, a vselej pozabijo na solenje. Krmo posoliti? Kaj pa, dragi in kako še! Ne ostane nama drugo. — Kaj hočeš? tako je dandanašnji — ta gospoda se vsega domisli. — Ne, ni tako; dokažem ti kmalu, k čemu sol pripomaga. Mnogokrat opaziš, da se poklada premalo, a včasih tudi preveč te zabele, kar se dela iz nevednosti. Kako deluje sol na živinče, dokazal je učenjak in pravi umni kmetovalec Boussingault v Elsas-u.

Goveda, kateri daješ soli, dobi svitlo dlako, bo rada žrla, ker dobro probavlja, bo debela in močna ter bo dajala potem obilo in dobrega mleka, ako si jo poleg tega tudi pravilno krmil. Gnoj take govede bode bolji, nego oni, kterega dobiš od živine, koji nisi pokladal soli. Če daješ govedi lizati sol iz rok, privadiš jo, bode pohlevna in krotka. Goved, kateri nisi dal soli, bo imela zmršeno in temno dlako, se ne debeli in daje manj mleka.

Toraj, koliko soli moraš pa dati živini? Po skušnjah je dokazano, da moraš dati kravi 50 gramov, ovcu 10 gramov in konju 50 gramov.

Velikokrat pa moraš množino pokladane soli pomanjšati ali pa povečati.

Pomnožiti moraš, ako pokladaš živinčetu mesto naravne hrane t. j. trave in sena, repo, peso, krompir in slabo, pokvarjeno krmo; ako je žival, ko je mrzlo in vlažno ali prav mokro, dalj časa na prostem, pri delu ali na paši; ako trava na pašniku ni prav dobra, ampak dobi žival na pašniku mnogokrat po njej plavkasto mleko; ako žival rada ne jé; ako krmo premenjaš, si jej toraj pokladal poprej dobro in jej potem pokladaš slabo krmo; ako se pokazuje pri govedi bolezen; ako goveda dlako menja; ako je videti, da je žival lena ali jo misliš opitati; ako je žival stara, da lažje probavlja; ako krava doji, prav tako pokladaj mesnatemu in debelemu govedu.

Zmanjšati moraš pa množino soli, ako dobi žival vnetje in grižo; ako se je poloti kožna bolezen; ako je žival ognjena ali pa se mnogo giblje, kakor konji za ježo.

Množino pokladane soli pa tudi lahko povečaš, če daš živinčetu več soli, ga sčisti, in sicer konju 250-330 gr., govedi 260-500 gr. ovi in prešiču 60-80 gr. Živinče pa pogine, ako si dal konju 1-1 1/2 klgr., govedi 1 1/2-3 kg., ovi 200-300 gr. in prešiču 133-200 gr. in sicer vso nakrat. Če si dal kravi preveč soli, potem bo mleko in scalnica rudeča; toraj preveč škoduje, zato tudi ni prav, ako pustimo, da se živinče poljubno soli naliže, ker časih prestopi mejo tudi žival.

Sol porabiš pa lahko, da krmo zboljšaš in sicer; če je krmo opral in obelil dež, kakor seno in slamo, potem bo, če si jo posolil, tudi bolj okusna in laže prebavljiva. Na vsak cent zadošča 1 funt soli, katero raztopi v 3 litrih vode in poškropi z njo s pomočjo škropilnika ono krmo.

Ako spravljaš vlažno slamo ali seno, potem potrošaj na vsak cent 1 funt soli.

Ako pokladaš konjem še svež oves ali sveže nakošeno seno, potem lahko zabraniš škodljive nasledke.

Mesto drage kuhinjske soli, porabljaajo ceno živinsko sol, koja pa ne sme imeti drugih, nego one primesi, koje so postavno predpisane.

Sol za živino ni družega, nego nečista ali z drugimi stvarmi pomešana kuhinjska sol, toraj kuhinjska sol teh snovi nima, zato pa tudi prve ni mogoče porabiti v kuhinji. Primešajo jej 10 % železnega okisa (rudeče okre) ali pa še 10 % pelinovega soka.

Pri prvem bode sol samo rudeča, a v drugem slučaju bode pa grenka in ni je mogoče porabiti v kuhinji, govedi pa poveča prebavljanje.

To storijo, da je ljudje ne porabijo, ker na kuhinjsko sol je naložen velik davek, živinska je pa tega prosta.

Ne razumemo pa, zakaj se kmetovalci ne potegujejo za živinsko sol, ktera nam je v umni živinoreji tako neobhodno potrebna. Čas bi vendar bilo enkrat, da bi to toliko potrebno sol dobili. D.

RAZNE REČI

za gospodarstvo in gospodinjstvo.

Pozor trtorejci! — Kdor se hoče deležiti skupne naročbe na zanesljiv bakreni vitrijol, naj se ne zabi oglasiti pri č. kr. kmetijskem društvu v Gorici *do 31. marcija t. l.* Pozneje se ne bodo sprejemala naročila, in kdor se ne oglasi, bo sam kriv, če bo moral morda potem slabše blago dražje plačevati v prodajalnicah. Bakreni vitrijol, ki ga preskrbi naše društvo, bo stal k večjemu po 20 gl. 50 kr. kvintal. Naročiti je treba najmanj 10 kilogramov in plačati od vsacih 10 kilogramov 50 kr. varščine.

Kmetijsko društvo omisli samo toliko blaga, kolikor bodo znašala vsa naročila.

* * *

Podučne tečaje v cepljenji trt priredi letos slovenski oddelek deželne kmetijske šole v Gorici po zapovedi veleslav. dež. odbora.

Prvi tečaj za učitelje ljudskih šol, za poduk o zimskem ali cepljenji na drveno, bode dne 10. in 11. marca.

Drugi tečaj za posestnike vinogradov, o zimskem ali cepljenji na drveno, bode dne 13. in 14. marca.

K deležbi se vabijo ukaželjni trtorejci z Goriškega in v pomoč se dá za vsak tečaj udeležencem mala odškodnina.

Prošnje je vložiti pri tukajšnjem vodstvu do 7. marca

Častiti duhovnijski in županijski uradi so uljudno naprošeni, da po primernem načinu objavijo ta razglas.

Pozneje prirede se tudi tečaji za poletno ali cepljenje na zeleno, kar prijavi tuk. vodstvo na tem mestu o pravem času.

* * *

Kako ravnati z zmrzlimi trtami. — Splošnega pravila, kako ravnati z zmrzlimi trtami, ni mogoče dati, ker trta more biti oškodovana različno. Ako so trte že po zimi zmrznile, kar je še primeroma dobro, dá se škoda nekoliko popraviti spomladi s pravilno režnjo. Veliko slabše je pa, če trti škoduje spomladanski mraz, kadar

je uže trta obrezana, kajti tu se z rezojo ne da nič opraviti. Pri reznji trt, ki so bile oškodovane po zimskem mrazu, gledati je na to, da se kolikor mogoče reši trta, da so more potem dalje razvijati. Seveda ne more biti pravilne rezuje v tacih slučajih, izkušeni vinar gradnik edin more tukaj pravo pogoditi. Pri poškodovanji po spomladanjskem mrazu je reč veliko težavnejša. Ako so uže po zimi zmrznila glavna očesa, zapreči spomladanjski mraz razvijanje stranskih očes, in tako gre up za kako letino po vodi. V tem slučaju je skušati vsaj vzgojiti les za prihodnje leto. Ako je spomladanjski mraz poškodoval glavna očesa, dobiti je s stranskimi očesi vendar še nekaj letine. Vrhovi mladih poganjkov morejo biti zmrzli, spodnji deli pa še živi. V tem slučaju je skrbeti, da se prikrajšajo stranski poganjki, kateri se razvijajo, kajti če vzgojimo le malo, pa močnih urt, dobimo pridelek še to leto in les za drugo leto. Kar je zmrzlega, to seveda je vse odstraniti : zaradi tega dobi trta nepravilno obliko, katero ji je šele drugo ali tretje leto mogoče popraviti.

„Vrtnar.“

* * *

Gosenična zalega. — Suho listje, katero je še po drevji, je polno gosenične in razne mrčesne zalege, zato ga moramo prej ko mogoče obrati, če hočemo v prihodnji jeseni sadje imeti. Samo v enem listu je časih več sto gosenic. Listje moraš sežgati.

* * *

Da odvijješ v kak predmet zarujaveli vijak, dosežeš to prav lahko na sledeči način. Razbeli namreč kos železa in drži potem razbeljeno nekaj minut na glavici vijaka. Ko se je tudi vijak razvročil, potem ga z odvijlačem prav lahko odvijješ.

* * *

Molža krav, ktere ženeš na semenj. — Velika je neprilika, da gonijo na semenj ali na razstavo krave, ktere niso bile poprej pomolzene, češ, da bodo videti dobre mlekarice. To je hudo mučenje živali, ker mleko sili vedno bolj v vime in dela bolečine ter prav pogostoma provzroči nevarne in dolgo trajne bolezni v njem.

Gnojenje z mavcem ali gipsom. — Z mavcem gnoji zgodaj spomladi, in sicer detelji, lucerni ter grahorju Na hektar potresi 450 do 500 klgr. Kjer je zemljišče suho, tam ga moraš trositi na sneg, ker rabi mnogo vlage, da naredi dober učinek. Kjer je mnogo vlage, tam se gnojenje z mavcem vedno dobro sponese.

* * *

Grenke bodo kumare, ako jih solnce preveč pripeka. Da bodo okusne, skrbi zato, da so vedno obsenčene. Če se je v vročini ljestje posušilo in odpadlo, nima plod dovoljno sence, potem skrbi, da ga na kateri drug način obsenčiš.

* * *

Skrb za sadno drevje. — Zapuščeno in zanemarjeno drevo se mora boriti z vsemi neizgodami. Lubad se strdi, pokrije jo mah, in lotijo se je drugi zajedalci, iz kratka: drevo živi borno in hitro pogiblje. Kdor svoje drevje uže iz prva pridno oskrbuje ter ga vsako jesen namaže z apnom in krvjo, njemu ne bode treba stare lubadi in mahu odstrgavati; vse nepotrebno pade samo od sebe raz drevje. Kdor ga pa uže mnogo let ni otrebil, a vendar enkrat to stori, ker ga vest peče, ta naj razprostre pod njim rjuho, na katero padajo vsi odlupki, ker ravno v stari lubadi in pod njo je pravo ležišče vsakovrstne škodljive zalege. Kadar drevo ostrgaš, namaži ga z apnim beležem. Vsem onim, kateri niso zadovoljni z rodnostjo svojega drevja, prav zelo priporočamo, naj otrebijo z njega vse nepotrebno vejevje, da bodeta zrak in solnce mogla do listja, naj pomažejo deblo in veje ter nekaj let zapored drevju gnoje. Ako vse to ne pomaga, pa je še vedno čas za pomlajanje kron. Pomlajaj pa tako: Skrajšaj nekaj vej po manj, da bodo sok na se vlekli, druge pa močno. Veje našagaj vedno spodaj, potem jih šele zgoraj zarezži, da se ne morejo odkrehniti. Obžagano mesto gladko poreži z nožem, rano pa zamaži s cepilno smolo ali pa, če je prevelika, z zmesjo od kravjaka in ilovice.

„Vrtnar.“